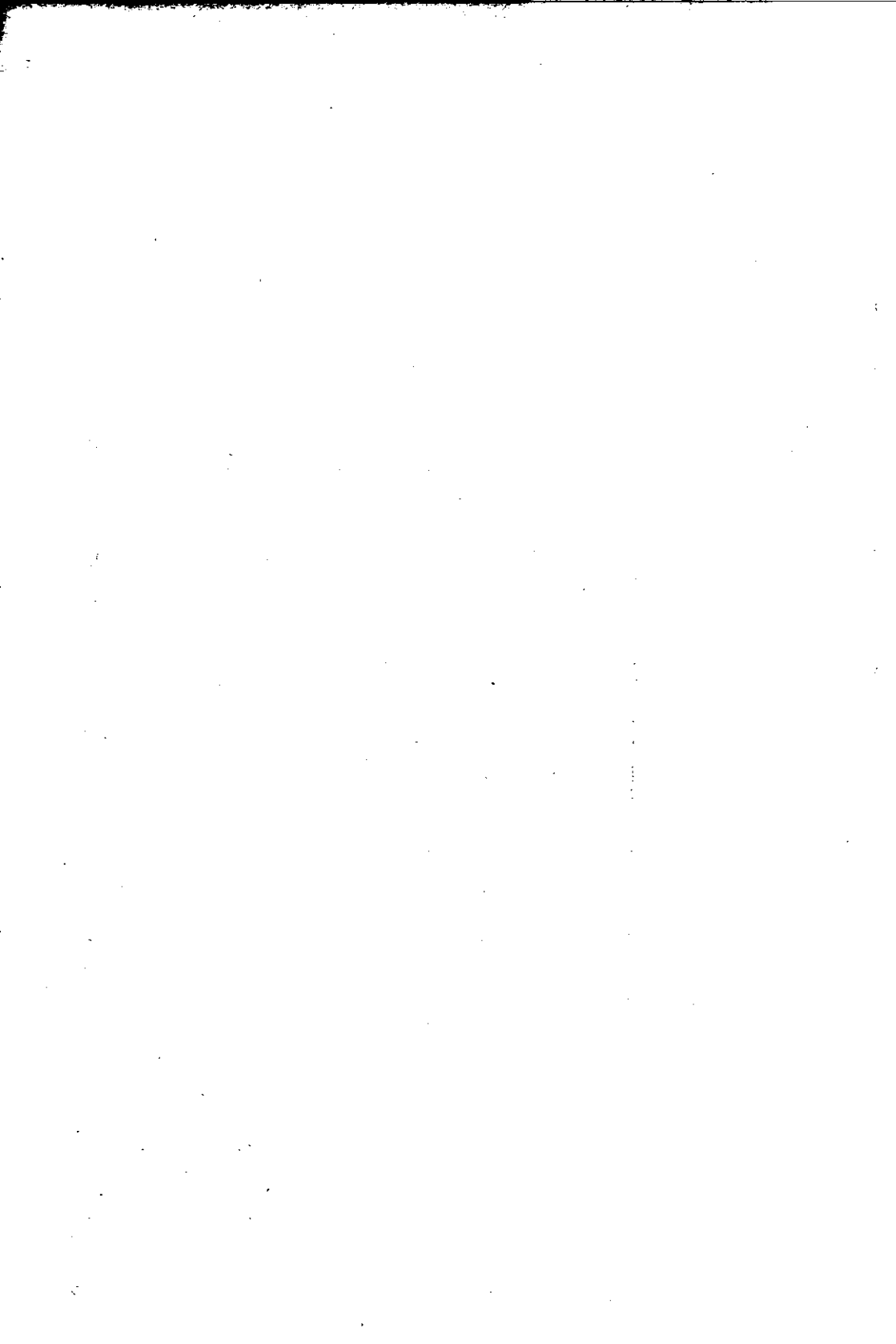

Hajdu Gyula
egyetemi tanár

KOLONIALIZMUS ÉS NEUTRALIZMUS

Amerika és további új földek felfedezése addig nem ismert perspektivákat nyújtott az uralmukat mindenáron kiterjeszteni igyekvő hatalmasságoknak. Olyan népek lakták ezeket, melyek semmiképpen sem voltak felkészülve arra, hogy az otthonukat előzőlő hódítókkal szemben védekezni tudjanak, kész prédái voltak tehát a partra szállott idegeneknek. A préda csábított, kincseket, gazdagságot ígért, a keresés láza fogta el tehát spanyolokat, portugálokat, majd az ezekre irigykedve tekintő más európai nemzeteket, helyesebben ezek fejedelmeit, hogy a megtalált földek urai, gazdaságuknak harácsolói lehessenek. De még az így megszerzett országok sem elégtették ki őket, uralmuk alá kerülteknek hirdették ki a tengereket is, melyeket hajósaik elsőeknek jártak be.

Hatalmas gyarmatbirodalmak jöttek létre, melyeknek kiterjedése oly messzire nyúlt, hogy még a nap sem nyugodhatott le azon anélkül, hogy ne lett volna határaikon belül egyben felkelőben. És ezeknek az óriási országoknak megszámlálhatatlan nyelvű népei egy akaratnak voltak alávetve: a hódító erők teljhatalmú uralkodójának. Arra, hogy ezeket a népeket valamilyen jog is megilletné — még csak nem is gondoltak. Hiszen a saját otthoni alattvalóik közül is csak egyes kiváltságoltak rendelkeztek ilyenekkel.

Spanyolok és portugálok után hollandok, franciák, oroszok és angolok is rájöttek, milyen jövedelmet és más előnyöket lehet az így szerzett területekből: a gyarmatokból kitermelni és nem is készek, behatoltak a földrészek belső területeire is; behatoltak és hódítottak, a szó szoros értelmében tüzzel és vassal gyarapították birodalmaikat. A XIX. század második felében teljes volt már »a föld végleges elosztása... abban az értelemben, hogy a kapitalista államok gyarmati politikája befejezte bolygónkon a még el nem foglalt földek elfoglalását.«¹

A hűbéri uralkodók helyét polgári kormányok foglalták el, az egyre erőteljesebben kibontakozó kapitalista rendszer kiváltságoltjai nagy buzgalommal folytatták, amit a fejedelmek megkezdettek: a gyarmatok kifosztását, ezek népeinek a legkülönbözőbb módokon történő kiuzsorázását. A további fejlődés hatalmas, országokat átfogó trösztöket és más hasonló alakulatokat hozott létre, melyek az általuk felőlt iparágak, nyersanyagok kizárólagos uralmára törekedtek és gazdasági erejüknél, befolyásuknál fogva megtalálták annak a módját, hogy kormányaikat e törekvések kiszolgálóivá tegyék. A nyersanyagok azonban a gyarmatokon voltak nagy bőségben találhatóak és kiaknázzhatók, ezek a gyarmatok pedig sok esetben nem annak az államnak birtokában voltak, amelynek monopolkapitalistái a vonatkozó nyersanyagokra szemet vetettek. Németország, az Egyesült Államok, Japán elkéstek, nem

¹ Lenin: Válogatott Művek, Szikra 1948. I. kötet, 978. l.

vettek részt a világ felosztásában, mert ipari fejlődésük elmaradt a gyarmatosítókéi mögött. De midőn a XIX. század vége felé termelésük robbanásszerű ütemet vett és monopolista jellegű vállalatok lettek a termelés gazdái náluk is, követeléseiktől visszhangzott a nemzetközi élet; a világ újra felosztásának, gyarmatok szerzésének szükségességét követelték. Államaik háborúkkal fenyegettek és háborúkat vívtak, hogy kapitalistáik éhségét kielégítsék, az olaj, a réz, az ón, a vas, a gumi, a gyapot stb., a termelésben fontos nyersanyagok tárgyában minél messzebb menő, minél kizárólagosabb rendelkezést biztosítsanak számukra. Egyik sem találta elegendően bőségesnek a forrásokat, melyek saját területeiken voltak találhatóak, idegen népek területeit, idegen országokat igyekeztek tehát közvetlen vagy közvetett formában uralmuk alá kényszeríteni, hogy azokat saját gazdálkodásuk, saját iparuk bázisává tegyék. De természetesen terveik között jelentékeny helyet foglaltak el olyan intézkedések is, melyek útján az ilyen országok népeit gyártmányaik fogyasztóivá tegyék, melyek útján tehát ezek az országok az ő iparuk és kereskedelmük felvevő piacaivá váljanak.

A monopolkapitalizmus államaiban a *piacszerzés* lett a külpolitikának egyik tengelykérdése. Erőiket, adottságaikat annak a törekvésnek megvalósítására összpontosították, hogy a még imperialista uralomnak alá nem vetett országok feletti uralmat megszerezzék, a birtokban levő gyengébb hatalmaságokat pedig helyükből kiszorítsák és azok helyét elfoglalják, hogy tehát a földgolyó mentül nagyobb részeiben a nyersanyagok mentül korlátlanabb kiaknázói, az itteni szükségletek kielégítésére szolgáló áruk mentül kizárólagosabb szállítói legyenek. A monopolkapitalista törekvések központi kérdése lett: a nyersanyag biztosítása. A teljes biztonsághoz azonban az ilyen anyagokat szolgáltató területek feletti politikai uralom szükséges. Ezért a monopolkapitalisták diktálta imperialista külpolitika egyik leglényegesebb tényezője: a nyersanyag források országainak megszerzése, a *kolonializmus*.

Ez a kolonialista politika természetesen nem azonos eszközökkel és módon keresett érvényesülést mindenkor és mindenütt. A kiszemelt országok népeinek fegyveres erővel történő lenyugóztatása vagy az ilyen területek uraitól a lemondásnak és átengedésnek fegyveres erővel történő kikényszerítése egyre költségesebb és kockázatosabb módszernek bizonyult, melyhez csak akkor folyamodnak, ha más utakon nem jutnak célhoz. A katonák helyét kezdték felváltani a bankárok, akik hitelek nyújtásával, emberek és befolyás megvásárlásával, tőkebefektetések által történő lekötélezéssel, egyszóval a pénz erejével igyekeztek elérni ugyanazt, amit előbb csak a szuronyok nyers erejével szerezhettek meg. Mióta a kapitalista fejlődés elvezetett az *imperializmus fokához*, mióta a monopolista érdek diktálja bizonyos államok külpolitikáját, ennek a külpolitikának jelszavai, módszerei, diplomáciai akciói változatosak voltak, de a tartalma változatlanul azonos maradt: a kolonializmus.

Ebből azonban az is következik, hogy minél döntőbb tényezővé váltak az állam rendszerében a monopolkapitalista intézmények, annál jelentékenyebb tényezőjévé lett a kolonialista törekvés, vagyis más országok piacainak megszerzése, a nyersanyagokkal rendelkező országok feletti uralom kieroszakolása és fenntartása. Meddő és eleve kudarcra ítélt ezért minden olyan próbálkozás, mely azt akarja elhíttetni, hogy az *Egyesült Államok*, melyben a monopolkapitalista rendszer a legtokéletesebb formában és a legteljesebb érvényesüléssel alakult ki, — nem új kolonialista politikát, sőt egyenesen.

szembeszegül más imperialista államok ilyen irányú törekvéseivel. A tények azonban az ellenkezőt igazolják. A legmesszebbül kiágazó, a legkövetkezete-
sebb hordozója a más népek elnyomására és kizsákmányolására építő speku-
lációknak éppen az Egyesült Államok, amely midőn keresztezi más államok
erre irányuló akcióit, soha sem azért teszi, hogy a kiszemelt áldozatokat a
rájuk váró sorstól megmentse, hanem azért, hogy azokat a külső monopol-
kapitalisták terveinek megghiúsításával saját igájába nyomorítsa.

Az amerikaiak felismerték és felmérték a szükségességet, melyet Drinault
francia történetíró helyesen jellemezett: »Sietni kell: azok a nemzetek, ame-
lyek még nem látták el magukat, azt kockáztatják, hogy sohasem fogják
megkapni csztályrészüket és nem fognak részesedni a világnak abban a mér-
hetetlen kizsákmányolásában, amely egyike lesz a jövő (vagyis a XX. század)
leglényegesebb tényezőinek. Ez magyarázza meg, hogy miért fogta el egész
Európát és Amerikát... a gyarmati térhódítás láza, az imperializmus, mely
a XIX. század végének legfigyelemreméltóbb jellemvonása.«² A tengeren-
túli monopolisták tehát siettek, hogy le ne maradjanak. Sietségükben első-
pörni igyekeztek mindent — gyanútlanokat és ellenállókat, barátokat és ellen-
feleket — ami útjukban állt.

Az Egyesült Államok ipari fejlődése a XIX. század utolsó évtizedeiben
olyan méreteket ért el, hogy az európai államoknak számbaveendő verseny-
társa lett. Ezeknek mintájára külső piacok meghódítására, uralmára tört,
ami a Spanyolország ellen indított háborúhoz vezetett. Az amerikai konti-
nensen elért nagymérvű terjeszkedések, a közép- és délamerikai államok
gazdag nyersanyagforrásai megszerzése, a Csendes-óceán számos szigetének
meghódítása váltak az útjelzők, melyek az amerikai imperializmus egyenes
vonalára mutattak. Megkezdte hódító hadjáratát a Taft elnök által ennek
keresztelt dollárdiplomácia. »Ennek a politikának az a jellege, hogy a golyó-
kat dollárokkal helyettesíti... E törekvés őszinte célja, hogy az amerikai
kereskedelmet ama tagadhatatlan elv alapján kell növelni, hogy az Egyesült
Államok kormánya támogatni fogja összes külföldön levő törvényes és jöve-
delmező vállalkozását.«³ Ezek a jövedelmező vállalkozások pedig rohamlépés-
ben szaporodtak a világ legkülönbözőbb helyein és az imperialista kormány
támogatása gondoskodni igyekezett, hogy azok ne csökkenjenek — sem
számban, sem jövedelmezőségben.

Az első világháborúban a különböző amerikai trösztök már mint döntő
jelentőségű szállítók jelentkeztek. Óriási profitokra tettek szert, gazdagodá-
sukkal együttjárt nagymérvű összefonódásuk: az egyes ágakban monopolista
jellegű gazdasági hatalmasságok emelkedtek ki, melyek ereje kezdte felül-
múlni minden más államban terpeszkedő tőkés csoportok befolyását.

A hódítások, a háborús erőszaktétel útján elért terjeszkedést azonban
már túlságosan lassúnak érezték. Nem állt többé arányban a felhalmozott
tőkék, az egyre bővülő termelésű trösztök növekedésével. A megszerzett
pénzügyi fölényre építve tehát a két világháború közötti időszakban a diplo-
máciai erőszak, a gazdasági nyomás, a korrupció, a politikai agitáció, belső
zendülések szítása és egyéb eszközökkel egyre jobban kiterjesztették befo-
lyásukat Ázsiában, Afrikában azokra a piacokra, melyek más állam gyarmatai
voltak és amelyek más nemzetek monopolistáinak vadászterületeit képezték.

² Idézve: Lenin id. m. 988. l.

³ George Marion: Támaszpontok és birodalom, Budapest, 1949, 114. l.

Megkezdték egyrészt az aknamunkát a régi urak, a gyarmattartók ellen, hogy ezeket helyükből kimozdítsák, másrésztől a helyi gazdagokkal, a megvásárolható burzsoáziával való szövetségést, hogy ezek segítségével a vonatkozó országokban minél jobban kitágítsák érdekköreiket, mentül biztosabban domináljanak azok piacán. A gyarmati területeken ez a félgyarmati függésbe került országok hosszú sorában ez az amerikai monopolkapitalista érdek lett, a döntő tényező a népek sorsának irányításában.

A *második világháború* még nagyobb lendületet adott az amerikai monopolkapitalista fejlődésnek, mint az első. A trösztök gazdagsága és hálózata addig el sem képzelt ütemben nőtt, a háborús pusztítások által legyengült európai kapitalista országokkal szemben túlsúlyuk vitathatalanná lett. A vételkedés kora immár lejárt. A dollár imperializmus most már világuralomra tart igényt. Mintha a római birodalom egyetemességének felfogása kelt volna új életre, az Egyesült Államok azt a jogot arrogálja magának, hogy legázolva a nemzeti szuverenitást, félretolva a népek önrendelkezési jogát, saját belátása és saját érdekei szerint intézkedjék a földkerekség minden pontján. Mivel pedig a szocialista társadalom megvalósítására és fejlesztésére törekvő államok szembeszegülnek ezzel a törekvéssel és nem hajlandók magukat a monopolkapitalista akaratra alávetni, a hidegháború válogatott, egyre jobban élesedő eszközeivel igyekszik ezt az ellenállást megtörni és minden előkészületet megtesz arra, hogy ha így nem éri el célját, úgy megfelelően alkalmas körülmények bekövetkezése esetén fegyveres erőszakkal valósítsa meg azt.

Az európai imperialista államok kolonialista politikája a további földrészek uralmára és kiaknázására irányul. Az Egyesült Államok nem érte és nem éri be ezeknek az »elmaradt országoknak« leigázásával, hanem kolonizálni igyekszik Európát, az *előbbi kolonizátorokat* is. Természetesen más-más módszerek alkalmazásával folyik gyarmatosító tevékenységük itt mint ott, mások a jelszavak, mások az érvek, mások az eszközök, de egy a cél: az amerikai uralom kikényszerítése, a gazdasági és politikai irányítás kézbevétele.

Új módszerekkel való kísérletezésre utalt az »elmaradott országok« jó részében erőre kapott *nemzeti öntudat* is. Az addig a tőkeerős államok függésében lévő Oroszországban kitört forradalom megvalósította ennek az országnak valódi függetlenségét, úrrá tette a szovjet népeket saját hazájukban és az elmaradt ország gazdasága ugrásszerű fejlődéssel elérte, majd túlhaladta a régi ipari berendezkedésű államokat. Ázsia népei felfigyeltek a példára és meggyőződtek arról, hogy az imperialista iga lerázható, ha a nép összpontosítja erejét, hogy egységes fellépéssel lerázza azt. A második világháborúban imponáló fölénnyel győzedelmeskedő szovjet erő szárnyakat adott az addig csak lappangó nemzeti érzelmeknek és Ázsia meg Afrika egyre számosabb országában parancsoló határozottsággal hangozott a követelés: legyen vége az imperialista elnyomásnak, valósuljon meg az ország függetlensége! A koloniák dolgozó népe és azok szűk polgéri rétege egyesült a követelés érvényesítésére.

A régi kolonialisták a régi módon igyekeztek feltartóztatni a mozgalmakat, de a fegyveres erőszak megtört a milliók szenvedélyes eltökéltségén. A dollárdiplomácia más utat választott. Méltatlankodást színelte a gyarmattartók terrorja miatt és közben alkudozni kezdett a nemzeti mozgalom radikalizálódása miatt aggódó helyi kapitalistákkal, spekulánsokkal, nemzetük ügyének árulóival. Kinyújtott csápjai megjelentek mindenütt, ahol a befér-

közéshez réseket vélt felfedezni. Megvásárolva, magához fűzve az árulókat, meglazította a gyarmatok kapcsolatát az addigi gyarmattartóval, több helyen a lázadó nemzet függetlenségét deklaráltatta, hogy aztán az így alakított »szuverén« állam kormányát — a saját szolgálatába szegődött emberekből szervezett kormányt — pénzügyi kötelekekkel magához láncolja, érdeke szerinti politika folytatására szorítsa. A kolonializmus formája ezekben az országokban a függetlennek nyilvánított és elismert államok további függésben tartása lett — az élükre állított és az amerikai igényeket kielégítő összetételű bábkormányok útján.

Az amerikai kolonialista politika az egész világpiacot felölelni és uralma alá kényszeríteni akarván, hamarosan megtalálta azonban a maga szervezeti formáját. *Truman* elnök 1949. január 20-án tartott beszédében határozta meg a gyarmati területekre vonatkozó irányelveket, közlővén, hogy az amerikai politika négy alapvető céljának egyike »az elmaradt területek gazdasági fejlesztése ügyében nyújtott segítség«, ami részben tudományos és technikai támogatásból, részben tőkebefektetések serkentéséből állna. »Az amerikai monopolisták részletes akciótervet dolgoztak ki, amely a gyarmati területek a befolyási övezetek tervszerű megszerzésére irányul. E cél érdekében mindenekelőtt tervbe vették, hogy »tudományos és technikai* segítség, gazdasági kutatótevékenység és egyéb ürügyekkel a felderítők valóságos légióját menesztik a kiszemelt, elmaradott országokba. E felderítők feladata hivatalosan, kideríteni, hogy a szóban forgó elmaradt országoknak milyen mértékben van szükségük amerikai segítségre. Tényleges feladatuk azonban arra irányul, hogy előkészítsék a talajt az amerikai gazdasági és politikai behatolásra. Az amerikai felderítők feladata, hogy megállapítsák a gyarmattartó országok gyöngé pontjait és kapcsolatot teremtsenek a helyi hatóságokkal és a helyi lakosság kizsákmányoló felső rétegével. Másik feladatunk pedig annak megállapítása, hogy a szóban forgó országokban hol találhatóak előnyös területek az amerikai tőkebefektetés számára.«⁴

Fülöp-szigetek, Dél-Korea, Thaiföld, Dél-Vietnam, Pakisztán, Egyiptom, Szíria, Irán, Irak, Tunisz, Marokkó, Jordánia, Libanon és más országok eseményei bőségesen illusztrálják ezt a politikát, amely hol átmeneti sikert ért el, hol kifejezett kudarccal végződött és melynek eredményei diplomáciai zűrzavarokban, fegyveres összeütközésekben csúcsosodtak ki. Elvezettek az Eisenhower-elvig, mely szerint az Egyesült Államok felhatalmazta önmagát arra, hogy beavatkozzék az arab államok belügyeibe, ha ezek függetlenségét »a nemzetközi kommunizmus« veszélyeztetné, de természetesen saját belátására bízta annak eldöntését, hogy ilyen veszély fennáll-e, illetőleg mikor áll be.

Az Európán kívüli földrészeken tehát az Egyesült Államok folytatta és fokozta azt a koloniális politikát, mellyel a többi imperialista állam már korábban is gondoskodott monopolitökéseinek üdvére a bennszülött lakosság kizsákmányolásáról. De nem állt meg itt és nem éri be ezzel. Az amerikai kolonializmus magukat az európai államokat is »elmaradott országok« módjára kívánja kezelni és törekvései közül nem maradnak el az ezeknek alávetésére irányuló akciók sem.

Világos megfogalmazást és konkrét formát nyertek ezek a törekvések »a külföldi államoknak nyújtandó gazdasági segítségről« szóló, 1948. április

⁴ Leontyev: A dollár imperializmus Nyugat-Európában, Szikra 1950., 310. l.

3-án elfogadott amerikai törvényben, illetőleg az ennek alapján készült ú. n. kétoldalú egyezményekben. Ez a törvény a hírhedt *Marshall-terv* elgondolásának paragrafusokba foglalása, melynek első feltalálása alkalmával *Molotov* szovjet külügyminiszter már figyelmeztette az abban kilátásba helyezett »segélyekért«⁵ hevülő kormányokat, hogy ezeket a segélyeket államuk szuverenitásával fizetnék meg. De ők nem sokalták az áldozatot, nemzeti függetlenségük elvesztését, ha azzal a gazdasági kátyúból való kilábalást és mindenek fölött elégedetlenkedő munkásosztályuk részéről fenyegető forradalom veszedelme elleni védelmet vásárolhatják meg. Hogy mennyire tisztában voltak azzal, mit fog jelenteni a Marshall-terv szerinti ellenőrzés és mi azoknak a segélyeknek valódi tartalma, világosan mutatja az angol nagytőkések legilletékesebb lapjának fanyar hangulatú elmélkedése, mellyel a dollárokért esedező államok állásfoglalására a tengerentúli diktátorok választát várta: »Az amerikai segítség kérdésében a döntés kilátásai sok tragikus elemet tartalmaznak... Mire vezethet az ellenőrzés?... Az európai kormányokra minden politikai vonatkozásban nyomást fognak gyakorolni, emlékeztetik, kioktatják majd őket. Mindig és mindenütt biztosítékokat fognak tőlük követelni, vagy legalább is ilyen biztosítékokat fognak nekik javasolni. Kiterjed ez majd az amerikai segítség felett gyakorlandó amerikai ellenőrzés, az amerikai gyámság, az egyes kormányok közötti politikai véleménycsere és az államosítási tervekről való lemondás kérdéseire. Mindezek olyan feltételek lesznek, melyektől függővé teszik az említett segítség nyújtását. És közben valamennyi kormány fülében ott csengnek majd Molotov keserű szavai a nemzeti szuverenitás elvesztéséről.«⁵

A valóság, az amerikai diktátum valósága azonban erősen túlszárnyalta mindazt, amitől az angol tőkésvilág — lapjának aggodalmain át — rettegett. A »segély«⁶ folyósításának feltételeit tartalmazó kétoldalú szerződések nem engedtek kétséget, a terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor pedig olyan hangon rendelkezett, aminőt csak magabiztos főhatóság használhat alávetetteivel szemben. »Alig néhány évtizeddel ezelőtt még csak a szultánok Törökországával, Európa beteg emberével szemben mertek ilyen hangot használni a külföldi uzsorások. Az amerikai monopolisták most már minden tartózkodást elvetettek és a nyugat-európai országokat nem tekintik egyebeknek, mint csődbement vállalkozóknak, akiket alaposan móresre kell tanítani.«⁶

A kétoldalú szerződések úgy vannak megszerkesztve, hogy az érintett állam speciális körülményeivel is számolva, az amerikai behatolás akadályait eleve kikapcsolják. Az »egyenlő lehetőségek«⁶ és a »szabad kereskedelem«⁶ csak az amerikai monopóliumok részére vannak biztosítva, viszonyosságról azonban nincs szó. Hogy pedig a gazdasági alávetettség tökéletes legyen, már maga a törvény előírja, hogy a Marshall-tervben résztvevő országok kötelesek az Egyesült Államokkal szerződést kötni »olyan anyagok minimális listája tárgyában, amelyekben az Egyesült Államok a rendelkezésére álló nyersanyag források korlátozotttsága folytán már most szükségét szenved, vagy szenvedhet. A résztvevő országok ezeket az anyagokat tartoznak az Egyesült Államok rendelkezésére bocsátani világpiaci áron, hogy biztosítsák az Egyesült Államok méltányos részesedését az anyagokban.«⁶ Vagyis a kétoldalú szerződéssel elkötelezett európai állam nem rendelkezhetik többé nyersanyagai-

⁵ Economist, London, 1947. okt. 14.

⁶ A. Leonyev id. m. 264. 1.

val, amint sohasem tarthatott ilyenre igényt semmiféle gyarmat. De nem rendelkezhetik külkereskedelmével sem, mert »az adminisztrátor kötelessége: határozottan megtiltani a tervben résztvevő országoknak, hogy bármilyen árut vagy áru előállítására szolgáló gyármányt szállítsanak a tervben részt nem vevő országoknak. Ezt csak úgy tehetik, ha az Egyesült Államok saját nemzeti biztonságának figyelembevételével erre engedélyt ad.« Vagyis: az elkötelezett államok kötelesek kereskedelmüket a szocialista államok irányában az USA politikai céljainak megfelelően, az USA által kinevezett adminisztrátor rendelkezései szerint korlátozni, illetőleg megszüntetni.

A gazdasági leigázás azonban nemcsak célja volt az amerikai monopolistáknak, de egyben eszköz is arra, hogy a segélyért folyamodó államokat politikailag is uralmuk alá hajtsák, gyarmatukká tegyék. A gyarmatok pedig kötelesek lesznek minden erőforrásukat a háborús előkészületek rendelkezésére bocsátani, melyeket az amerikai kormány a viláгурalmi célok megvalósítása érdekében folytat. A nemzetvédelmi miniszter (Forestal) világosan rámutatott a szoros kapcsolatra, mely a Marshall-terv programja és az Egyesült Államok vezetése alatt létesülő támadó célzatú katonai tömb (az *Atlanti Szövetség*) között fennáll, midőn a szenátus külügyi bizottságában 1948. január 15-én azt hirdette: »Követeljük az európai országoktól, hogy az amerikai segély fejében ellenszolgáltatásként bocsássonak katonai támaszpontokat az amerikai fegyveres erők számára. Remélem, az én minisztériumomat bízzák meg, hogy összehangolja a Marshall-tervben résztvevő 16 ország fegyveres erőit.« Amely összehangolást ugyane bizottság előtt tett javaslattal Marduck professzor be kívánta tetőzni azzal »az egyetlen helyes megoldással«, hogy »szüntessék meg a nyugat-európai országok önálló államiságát és tegyék azokat egyszerűen az Egyesült Államok tagjaivá.«⁷ Mindenesetre azonban az Egyesült Államokat ismerjék el a nyugat-európai hatalmasságok a »nemzetközi rendőrség« feladata végrehajtójának, azzal a kötelezettséggel, hogy »megszerveze a fegyveres akciókat a Szovjetunió, valamint az összes kapitalista országok dolgozó tömegei ellen és támasza legyen az emberi lények ama természetes törekvésének, hogy megvédjék a tulajdonjog érdekeit és ellenszembőljenek a változásoknak.«⁸

A tények rácafolnak tehát arra a nagyon is átlátszó törekvésre, mely tagadni igyekszik, hogy az Egyesült Államok kolonialista politikát folytat. Ellenkezőleg: az amerikai monopolisták diktálta külpolitika világosan igazolja: »Mennél magasabb fejlettségű a kapitalizmus, mennél erősebben érezhető a nyersanyaghiány, annál élesebb a verseny és a nyersanyag források utáni hajtsa az egész világon, annál elkeseredettebb a gyarmatok szerzéséért folyó harc.« A legmagasabb fejlettséget a kapitalizmus pedig az Egyesült Államokban érte el, ez igyekszik tehát a legnagyobb falánksággal gyarmatbirodalmát növelni és azt a múltbeli gyarmati és félgyarmati területeken kívül még a volt gyarmattartókra is kiterjeszteni. A megváltozott körülmények és az egy mástól eltérő tényezők természetesen módosítják a kolonizáló módszereket. és a kolonializmus módszereit, mert hisz »a fináncőke és az ennek megfelelő nemzetközi politika, amely nem egyéb, mint a nagyhatalmaknak a világ gazdasági és politikai felosztásáért folytatott harca, az állami függőség több átmeneti formáját hozza létre. E korszakra nemcsak az országok két alapvető-

⁷ A. Leontyev id. m. 261—263. l.

⁸ M. Rubanov: Az amerikai militarizmus ideológiája, Szikra 1951., 139. l.

csoportja jellegzetes: a gyarmatokkal rendelkezők és maguk a gyarmatok, hanem a politikailag, formailag önálló, a valóságban azonban a pénzügyi és diplomáciai függőség hálóival bevont országok különféle formái is.⁹

Az átmeneti formák sokféleségével szemben egyetlen cél felé tör a világoralmi akarat: a megszerzett vagy megszerzendő befolyásának minél szorosabb megkötöttségű, minél szilárdabb uralommá történő változtatására. A népek, melyek már valamelyik imperialista hatalomnak ilyen szilárdan körülbástyázott uralma alatt állottak, tisztában vannak azzal, hogy leigázottságuk lazulása, esetleg feladása csak átmeneti jellegű és az imperialista gyarmattartó újra véget vet annak, ha a világhelyzet megengedi politikai célkitűzéseinek hiánytalan érvényesítését. Tudják azt is, hogy a világoralom megvalósításának legfőbb akadályja a szocialista nagyhatalom, a Szovjetunió, mely egyrészt rendkívüli mértékben megnövekedett erejével, másrészt az elnyomott népeket ellenállásra buzdító példájával akadályozza a monopolista tervek végrehajtását. Tudják tehát, hogy az évek óta folytatott *hidegháború*, mellyel az Egyesült Államok a Szovjetuniót behódolásra akarja kényszeríteni, s melynek akcióiba éppen úgy, mint annak keretébe előkészület alatt álló fegyveres háborúba az ő erőiket is bevonni akarja — ellenük, az ő függetlenségük, az ő jövőjük ellen is irányul. Az államok nagy többsége ezért érdekeinek, sőt létének veszélyeztetését látja ebben a hidegháborúban. Tisztában vannak azzal, hogy azt még valamely jelentéktelen incidens is véres összeütközéssé, atomháborúvá növelheti és rettegette a fenyegető világégtől — kiutat keresnek.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete van arra hivatva, hogy a kiutat megjelölve, a veszélyt elhárítsa és elsősorban mutatkozó feladatként a hidegháborút felszámolja. Ennek mozzanatai a nemzetközi jog keretében az Alapokmány szabályainak újabb és újabb megsértését jelentik, meg kelene tehát indulni az eljárásnak, mely a jogsértésnek kiküszöbölését biztosítja. Az Egyesült Államoknak sikerült azonban az Egyesült Nemzetek Közgyűlésében olyan befolyást kiépíteni, hogy az ilyen irányú akciók mindeddig nem vezethettek sikerre. Az Egyesült Nemzetek nem tudott belenyúlni a háborús uszítók messterkedéseibe, a fenyegető háború iszonyaitól remegő népeknek saját kezdeményezéssel kell ezért megoldást keresve, magatartásukat megszabni.

Öt ázsiai állam, Burma, Ceylon, India, Indonézia és Pakisztán miniszterelnökei 1954. április 28-án Colombóban konferenciára ültek össze, melyen azon tanácskoztak, miként lehetne a függőben levő nemzetközi ellentéteket kiküszöbölni Ázsia stabilitását és az egyetemes békét megerősíteni. Megállapították, hogy az emberi jogok sérelmét, a béke súlyos veszélyeztetését jelenti, hogy az imperialista hatalmak a világ különböző részeiben még mindig fenntartják a *kolonializmus rendszerét*, melyet pedig a történelmi fejlődés mai szakaszában már megtűrni nem szabad. Hamarosan azután, június 23-án *Csu En-lai*, a Kínai Népköztársaság miniszterelnöke *Nehru* indiai miniszterelnökkel találkozott Új-Delhiben és ekkor megállapították, hogy egymás közötti, de más államokkal fennálló kapcsolataikban is a következő öt *alapelvet* kívánják érvényesíteni.

1. Kölcsönösen tiszteletben tartják a másik állam területi sérthetetlenségét és szuverenitását.
2. Elítélnék mindennemű agressziót.

⁹ Lenin id. m. I. kötet 984. és 986. l.

3. Nem avatkoznak be más államok belső ügyeibe.

4. Az államok között jogegyenlőségnek kell érvényesülni és törekedniök kell közös előnyök biztosítására.

5. Elvként vallják a békés egymás mellett élés szükségességét, mert ennek az elvnek általánossá tétele szolgáltatta a béke és biztonság szilárd alapját.

Az öt pontba sűrített állásfoglalás bejárta az ázsiai és afrikai országokat, melyek legtöbbje csak nemrégiben szabadult fel a koloniális elnyomástól. Egy új háborútól nemcsak ennek előrelátható borzalmai miatt, hanem abból az okból is félnek, mert joggal tartanak attól, hogy ez újból koloniális elnyomást zúdíthat rájuk. Ezért, midőn a két világrész 29 államának megbízottai 1955. április 4-én konferenciára ültek össze az indonéziai Bandungban, magukévá tették ezeket az elveket azzal az elhatározással, hogy azok követendő politikájuk tengelyét alkossák.

A határozat tehát azt tartalmazta, hogy nem engedik magukat befogni a hidegháború szekerébe, de nem is szemlélik tétlenül a világ eseményeit, hanem aktív fellépéssel igyekeznek a közösen megállapított és elfogadott elveknek érvényt szerezni. Arra törekszenek, hogy minden állam egyenlősége és függetlensége alapján biztosítva legyen az összes államok békés együttélése, melyet ne zavarjon meg sem az, hogy egyik beavatkozik a másiknak ügyeibe, sem az, hogy valamelyik támadást követ el akaratának a másakra való erőszakolása céljából.

A világ azonban két táborra van szakadva. Az egyik oldalon a hidegháborút folytató és a háború céljára különböző államcsoportokat szervező imperialista hatalmakra és tartozékaikra, a másik oldalon a támadás veszedelmének kitett és az az ellen védekezésre szövetkezett szocialista államokra. A bandungi konferencia országai a hirdetett elvek szolgálatában azt kívánják, hogy a kettőbe szakítottság érjen véget, a hidegháború szűnjék meg és válósuljon meg az összes államok békés együttélése. Kijelentették tehát, hogy nem csatlakoznak egyik táborhoz sem, békés kapcsolatokat kívánnak fenntartani mindkettővel és arra törekszenek, *szűnjék meg végképpen a koloniális rendszer*, váljanak valóra az Egyesült Nemzetek céljai és elvei. A bandungi államok legtöbbje ezeknek az elveknek alapjára helyezkedve, *az aktív, vagy pozitív semlegesség*, másszóval a neutralizmus politikáját tette magáévá.

A neutralizmus tehát nem jogviszonyt fejez ki, hanem a vonatkozó államoknak azt a külpolitikáját, mely a háborútól és általában minden olyan akciótól való tartózkodást céloz, mely a két tábor közötti összeütközésre vezethet. Aktívvá lesz ez a neutralizmus azáltal, hogy az azt valló államok igyekeznek a két tábor és különösen ezek vezető hatalmai, az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti tárgyalásokat és megegyezéseket elősegíteni és a nemzetközi kapcsolatokban olyan helyzetet teremteni, mely minden ország független fejlődésének és a békés egymás mellett élésnek kedvez.

Helytelen következtetéseket vonnak le tehát azok a szerzők, akik a neutralizmussal kapcsolatban a semlegesség régi, vagy a kollektív biztonság rendszere által teremtett új fogalmával próbálnak operálni. A neutralizmust valló állam nincs ebből az állásfoglalásból kifolyólag jogilag semmire sem elkötelezve — amennyiben külön egyezmény nem köti meg magatartását. De annál határozottabb irányt jelölnek elveik politikailag: a hidegháború ellenzését, a kolonializmus felszámolásának, az Egyesült Nemzetek Alapokmányában kifejezett jogrend megvalósulásának követelését. Nem lehet a neutralizmusról mint »harmadik táborról« sem beszélni, mert az ebben a politikában talál-

kozó államokat semmiféle szervezeti kapocs sem fűzi össze, hanem vezetőik megbeszélései, egyes konferenciák határozatai demonstrálják közös elhatározottságukat az elfogadott elveik érdekében vívott harcukhoz. De ennek dacára kétségtelenül nagy erőt képvisel ez az irányzat a nemzetközi életben, mert világosan kifejezésre juttatja a föld lakói jelentékeny részének követelését, hogy az ideológiai különbözőségekre tekintet nélkül ápolják a népek közötti jóbarátságot és fejlesszék, megszilárdítsák az államok békés kapcsolatait.

Nagy erőlködéssel keresnek az imperializmus teoretikusai magyarázatot arra, miért vallja egyre több nép a neutralizmus politikáját, bár amerikai segíelyeket, katonai támogatást élveznének, ha feladják azt. Mindegyik más indokban véli felfedezni a vonzerő okát, de nem titkolják, hogy vannak mind-egyikre ható közös tényezők, melyek között különösen fontosak: 1. annak felismerése, hogy a fegyverkezési terhek pénzügyi összeroppanásukat eredményezik, és háborúhoz vezetnek, 2. a félelem, hogy valamelyik nagyhatalom függőségébe kerülnek, 3. a blokk-politika visszautasítása, mert az fokozza a nemzetközi helyzet kieleződését, 4. a kommunista elvek iránti szimpátia és 5. az Egyesült Államok és általában a koloniális politikát folytató államok elleni gyűlölet.¹⁰

Az ázsiai és afrikai »elmaradt« népek neutralizmusa szorosan összefügg nagy méreteket öltött *nacionalista megmozdulásaikkal* és az imperialisták koloniális politikája elleni szembeszegülésükkel. Minden gyarmati függőségük megszüntetésével eddigi gazdasági és politikai elmaradottságuk felszámolására, hazájuk függetlenségének megszilárdítására törekszenek. Ennek eléréséhez pedig békére van szükség. A háború a koloniális politika és elnyomás újraélesztését eredményezheti. Így érez Indiának, Indonéziának, szinte az egész Keletnek népe, így gondolkodnak az ázsiai és afrikai arabok, ennek a meggyőződésnek jegyében határozották el a bandungi értekezlet küldöttei, hogy ellenállnak annak az amerikai nyomásnak, mely háborút előkészítő szövetségekbe igyekszik őket bekényszeríteni. Mindezek a népek azonban szegények, Amerika monopolkapitalistái viszont annál gazdagabbak, szédületes mértékben épült ki tehát a dollárdiplomácia, mely a pénz erejével igyekszik a neutralizmus politikáját valló országokat az »erő politikájának«, a hidegháborúban való részvételnek, a készülő támadásnak megnyerni. Több állam vezetői nem tudtak ellenállni a csábításnak, de ez mit sem változtat népük eltökéltségén, mely most már nemcsak az imperialisták háborús politikája, hanem az annak szolgálatába szegődött saját urai ellen is felvette és folytatja a harcot. Irak, Libanon, Pakisztán eseményei ékesen igazolják ezt.

A hidegháborús propaganda kommunisták mesterkedésének rovására kívánja írni a nagyszabású mozgalmat, mely immár az emberiség nagyobbik felét öleli fel, becsmerli és lekicsinyelni igyekszik azt. »Miért? Mert a semlegesség összeegyeztethetetlen az erőpolitikával, az agresszív atlanti irányvonallal. Tehát nem az a bökkenő, hogy a semlegesség »a kommunisták találmánya«, hanem az, hogy a semlegesség nem felel meg az új háborúra áhítozó köröknek.«¹¹ Ám a propaganda minden bűvészkedése sem tudja megváltoztatni a valóságot: a neutralizmus politikáját hirdetik és vallják a

¹⁰ Bindschedler: Die Neutralität, Zeitschrift für ausl. öffentl. Recht und Völkerrecht, 1956. jún. 11.

¹¹ J. Modzsjorjan: A semlegesség eszméje napjainkban. Új Idő 1956. 8. sz.

népek, melyeket pedig a háború spekulánsai harci szekereikbe reméltek majd befogni.

Nagy reményeket fűztek Indonézia elnökének, Achmed Soekarnónak megnyeréséhez, akit igyekeztek a kivételes pompával elkábítani, mellyel washingtoni látogatása alkalmával fogadták. Az elnök azonban kijelentette 1956. május 17-én, a kongresszus két házának együttes ülésén: Ázsia és Afrika népeinek magatartásában a nacionalizmus a hajtó erő és ha ezt meg nem értik, a dollárok Niagara-zuhataga is csak csalódást és keserűséget hozhat. A nacionalizmus sokak szemében elavult elvnek látszhatik, de számunkra törekvéseink fő rugója. »Ha megengedik, hogy szabadon szóljak, úgy azt mondom, hogy a különböző külföldi államoknak szánt amerikai segélyeket egészen más alapon kellene kezelni. A katonai szént nem mozdítja elő Ázsia stabilitását, pedig a fő célnak annak kellene lenni, hogy a politikai és gazdasági stabilitást biztosítsák. A legnagyobb elismeréssel fogadunk minden támogatást, bármely oldalról jöjjön is az, de el vagyunk tökéelve, hogy nem engedjük keservesen kivívott függetlenségünk, szabadságunk egyetlen részét valamely materiális előny ellenében áruba bocsátani.«¹²

Az amerikai politikusok látják és értékelik aényt és különféle taktikát próbálnak alkalmazni annak megváltoztatása céljából. *Eisenhower elnök* 1956. június 6-án tartott sajtóértekezletén a megértés politikáját csiloptatta meg. »Az USA annakidején mint fiatal állam 150 esztendőn át maga is semleges maradt. Ma bizonyos államok, melyek elnyerték függetlenségüket, kijelentették, hogy ők semlegesek. Ezeknek az országoknak a semlegességét nem lehet a jog és jogtalanság, a jó és a gonosz közötti helyzetkedésnek felfogni, hanem semlegességük azt fejezi ki, hogy elvetik a katonai szövetségekhez való csatlakozást. Meg kell mondanom, nem minden esetben látom ezt előnytelennek hazánkra nézve.« A fegyverkezési hajsza pártolói körében komoly riadalmat keltett ez a veszély és a Fehér Ház sajtófőnöke már másnap »kiegészítést« adott az elhangzott megjegyzésekhez, hisz azt buzdításnak lehetett felfogni azok felé a népek felé, melyek még haboznak a neutralizmus és a katonai államcsoportokban való részvétel között, és azok felé, melyek már megsokalták a roskadozásig rájuk diktált katonai terheket. »A semlegesség nem egyértelmű — mondotta — a leszereléssel, vagy a támadással szemben való közömbösséggel. Vannak történelmi példák ilyenfajta sok évlizedes semlegeségre... Az elnök úgy véli, hogy vannak bizonyos különleges körülmények, amelyek igazolják a politikai semlegességet, de egyetlen ország sem jogosult arra, hogy közömbösséget tanúsítson a másik ország sorsa iránt... Hisz a kollektív biztonságban és nem hiszi, hogy az USA-val kötött katonai szövetség által bármely állam veszélynek tenné ki magát, ellenkezőleg, fokozza saját biztonságát is.«

Hogy azonban a harckeverők aggodalmait végleg eloszlassák, az elnököt betegnek nyilvánították és *Nixon* alelnök, majd *Dulles* külügybiztos a maguk módján magyarázták el, mi is az elnök gondolatainak igazi értelme. Az előbbi »öngyilkos politikának« minősítette a neutralisták állásfoglalását, míg az amerikai diplomácia vezetője azt fejtette ki, hogy a neutralizmus az a politika, mely azt tartja, hogy egy nemzet akként őrzi meg legjobban biztonságát, ha közömbösséget tanúsít más nemzetek sorsa iránt. Az ilyenféle po-

¹² Washington Post 1956. május 12.

litika azonban egyre inkább túlélte magát és egészen rendkívüli esetektől eltekintve, erkölcstelen és rövidlátó felfogásra mutat. »Az USA-nak katonai szövetsége van 42 állammal a nyugati féltekén, Európában és Ázsában. Ezek a szövetségek a vonatkozó államokra nézve a semleges magatartást kizárják.«¹³

Dulles szerint tehát a neutralizmus közömbösségre mutat más nemzetek sorsa iránt és éppen ezért erkölcstelen. Lám, az USA milyen erkölcsös állam, egyáltalában nem szemléli közömbösen, hogy más államokban mi történik, hanem belenyúl azoknak életébe, sőt sokkal mélyebben nyúl bele, mint ahogyan ez azoknak tetszhetett. Ámde a neutralista államok sem közömbösek, persze — ellenkező értelemben. Az ő politikájuk nem passzív, hanem *aktív harc* a békéért, az együttműködés fejlődését szolgáló, közös akciókért. Semlegesek éppen ezért, nem pedig valamilyen más ideológiai, vagy földrajzi ok miatt tartózkodnak azoktól a tömböktől, melyek a népek között gyanakvást, bizalmatlanságot és ellenségeskedést szítanak.¹⁴

Az amerikai diplomácia tudatosan összekeveri a semlegességet és a neutralizmust, hogy azt a látszatot keltse, mintha a jog álláspontjáról beszélne. Az Alapokmány értelmében tilos, tehát erkölcstelen a tagállamok semlegessége, ha egyik tagtársukat támadás éri és a Biztonsági Tanács a támadás elkövetőjével, illetőleg a nemzetközi béke veszélyeztetőjével szemben kollektív fellépést határoz el. A neutralizmus politikáját követő államok esetében azonban egészen másról van szó. Az ő semlegességi politikájuk tartózkodást hirdet a hidegháborút folytató és háborút előkészítő államok, illetőleg államszövetségek politikája és akciói irányában. Dulles külügyminiszter szerint az az állam erkölcsös, mely az ő imperialista terveit támogatva résztvesz a szocialista államok elleni »keresztes hadjárat« előkészítésében, és felkészüléseiben. A nemzeti érdekeiket a dollárdiplomácia célkitűzései fölé helyező népek szemében azonban az az erkölcsös politika, amely a békét, a nemzetközi megértést, a nemzeti függetlenség és jólét fejlesztését vallja céljának. Még egy amerikai hivatalos nemzetközi jogász is kénytelen bizonyos lemondással megállapítani: »A semlegesnek maradni akaró államok a maguk részéről úgy látták, hogy kevés érdekük fűződik az európai hatalmak állandó gyarmati versengéseihez, féltették az adott helyzetben saját biztonságukat, vagy ha hagyták is magukat ezekben a versengésekbe bevonni, úgy érezték, vagy legalább is azt állították, hogy bizonyos erkölcsi fölényben vannak az imperialista hatalmakkal szemben, amelyek egyike-másikától csak a legutóbbi időben vívták ki saját függetlenségüket. Az erkölcsi meggyőződés megerősítette az ehhez a helyzethez fűződő gyakorlati érdeket, amint az olykor elő szokott fordulni.«¹⁵

Persze, ezek az önző államok, nemcsak azt érezték, hogy az európai hatalmak állandó versengéseitől nem várhatnak semmi jót, de azt is, hogy az Egyesült Államok világhatalmi törekvéseihez sem fűződik semmiféle érdekük, sőt arra a meggyőződésre jutottak, hogy szembe kell azokkal helyezkedniök. Nem hat ezért rájuk sem a zajos propaganda, sem a dollárok csörgése, kitarának — a neutralizmus külpolitikája mellett. Ezért jelzett lemondásának fokozásával állapítja meg ugyanez a szerző: »Az utolsó kérdés, mellyel külö-

¹³ Keesing: Archiv der Gegenwart, 5820 A.

¹⁴ Isaak—Jermasov: Washington és a semlegesség, Új Idő 1956. 8. sz.

¹⁵ P. B. Potter: Neutrality 1955., AJIL 1956., 101. 1.

nösen az Egyesült Államoknak szembe kell néznie, milyen magatartást tanúsítson az egyik vagy másik államban jelentkező semlegességi politikával szemben (ilyen pedig van jónéhány). Semmi esetre sem lehet megtagadni egy másik államnak azt a jogát, hogy ilyen magatartást tanúsítson és legjobb belátása szerint azt kövesse. De semmi esetre sem lehet figyelmen kívül hagyni az esetleges gondolati, politikai vagy cselekvésbeli elkalandozásokat, amelyekre ez a magatartás vezethet. Talán vissza kell térnünk ilyen körülmények között egy régi angol-amerikai mértékhez: amíg a semlegességi politikát követő állam nem sérti meg a nemzetközi jog elveit — talán a semlegesség törvényeit — kevés tennivaló marad számunkra.«¹⁶

Mindebből az tűnik ki, hogy az amerikai diplomácia mégsem tudott eligazodni, mi is a teendője a neki nagyon kényelmetlen neutralizmus vonatkozásában. Az egyik állásfoglalás természetesnek találja azt, a másik erkölcstelennek minősíti, a jogászok szerint azonban semmi esetre sem lehet megtagadni az államoknak az ilyen külpolitika folytatásához való jogát. De van mégis valamilyen kilátásuk: a neutralisták esetleges »elkalandozása«, másszóval ellenük való fellépést indokoló valamely ürügy, amellyel azt süthetik rájuk, hogy valamely cselekedetükkel megsértették a nemzetközi jog elveit. mivel azonban ilyen ürügyre nem adtak alkalmat és nem sértettek jogot, hát — megsértették azt ők, az erkölcsbíró amerikaiak,

A képviselőház és a szenátus hozzájárulása után az Egyesült Államok elnökének aláírásával 1957. március 9-én törvényerőre emelték az *Eisenhower-tervet*, »amely egészben tekintve nem más, mint az USA-nak a középkeletre vonatkozó agresszív külpolitikai programja.«¹⁷ Ez a program pedig azonos a régi elgondolással: gazdasági segély nyújtásával, dollárok millióinak folyósításával korrumpálni kell egyes népeket, illetőleg vezetőket, akik azután ennek ellenében elfogadják »a katonai segílyt«, beállítják országukat az imperia-ista támadó frontba és elkötelezik magukat arra, hogy gazdasági és katonai erejük mozgósításával harcolni fognak az USA vezetése és parancsnoksága alatt »a nemzetközi kommunizmus«, helyesebben: a Szovjetunió és a többi szocialista ország ellen. Ez volt a tartalma a Truman-elvnek, mely Görög- és Törökország megnyerésére, a Marshall-tervnek, mely Európa különböző országainak lekötöztetésére irányult és ezt célozza az Eisenhower-terv, mely a középkelet olajban gazdag országai felett kívánja Amerika végleges uralmát biztosítani.

A Középkeletet arab népek lakják és ezek nemzeti függetlenségi harcában Egyiptom a vezető hatalom. Midőn 1956. novemberében az angol és francia fegyveres erők megtámadták ezt az országot, nemcsak az volt a céljuk, hogy a Szuezi csatorna feletti rendelkezést Egyiptom szuverenitásának megsemmisítésével maguknak biztosítsák, hanem az is, hogy a vezető arab állam megalázásával az egész arab nép felszabadulási harcát megtörjék. De az angol-francia agresszió kudarcba fulladt, az imperialista csapatok kénytelenek voltak a Nilus országát elhagyni és ekkor következett — az Eisenhower-terv.

¹⁶ P. B. Potter id. m. 102.

¹⁷ M. Mai: Die Eisenhower Doktrin, Neue Justiz 1957, 163. 1.

Az elnök üzenetet intézett a Kongresszushoz, melyben kifejtette: A Középkeleten különleges helyzet uralkodik. Váratlanul egy új és kritikus szakasz következett be ennek a világrésznek hosszú és jelentékeny történetében. E vidék népei közül számosan nem élveztek teljes függetlenséget az utóbbi évtizedekben, más hatalmak gyakoroltak itt uralmi jogokat és a vidék biztonsága messzemenően e hatalmak erejére volt felépítve. Rövid idővel ezelőtt ellenségeskedésekre került a sor, ezekben nyugateurópai államok is résztvettek, melyeknek előzőleg nagy befolyásuk volt e vidéken. Ezekből a tényekből döntő következtetést von le. »Fontos, hogy az arab országokban ne álljon be semmiféle vakuum.« Ezért felhatalmazást kért, hogy a »nemzetközi kommunizmus bármely közvetlen vagy közvetett agresziójával« szembehelyezkedjék és felhatalmazást kért, hogy ha ennek szükségét látja, az USA fegyveres erőit vethesse be, mert »az Egyesült Államok nem riad vissza attól, hogy teljes, értékes, megbízható segítséget nyújtson a középkéleti népek szabadságának megvédéséhez... miéртis a kongresszus hozzájárulását kéri annak kijelentéséhez, hogy eltökéltségük nem merül ki szavakban, hanem azokat akciók is követik.«¹⁸

Közönségesen érthető nyelvre lefordítva, az elnöki üzenet azt tartalmazza tehát: az arab országokban eddig nyugateurópai állam (Nagybritannia) gyakorolta a tényleges hatalmat. Most kénytelen volt csapatait onnét kivonni, ami az arab népek teljes függetlenségét eredményezné. Ezt azonban nem akarják megengedni, tehát, hogy az uralomban »vakuum« ne álljon be, az angolok helyét fel kell váltani — az amerikaiaknak. Ezek fogják »a nemzetközi kommunizmus« veszedelme ellen az arab országokat megvédeni és az elnök ahhoz kért felhatalmazást, hogy erre a célra belátása szerinti időben és számban vethessen be USA fegyveres erőket. Ez tehát nyílt háborús fenyegetés, (»a szavakat akciók fogják követni«) egyrészt az önrendelkezési joguk megvalósításáért küzdő arab népek, másrészt azok ellen, melyek e törekvést támogatják.

Mintha sohasem írta volna alá az Alapokmányt, az USA kongresszusa félretolta a nemzetek önrendelkezési jogát, semmibe vette az erőszak alkalmazásával való fenyegetés tilalmát, megértette az elnök szavait és az abból kicsengő koloniális politikát. Megszavazott 200 millió dollárt gazdasági segílyre (valóságban: a korrumpálásra), hogy aztán következzenek »a katonai segíly«, az angol uralom alól felszabadult népeknek amerikai rendelkezés alá helyezése.

Az arab népek nem kérnek az őket boldogítani akaró Eisenhower-tervből, mert felismerték, hogy az nem egyéb, mint a kolonialista politika egy alkalmazott változata. Függetlenségükre féltékenyen ragaszkodnak a neutralizmushoz és ezt szögezik szembe a kolonializmussal. A neutralizmus tehát a volt gyarmati és félgyarmati országok védekezése a hidegháború formáját felvett amerikai világuralmi törekvésekkel szemben. Az európai imperialista államok uralkodó osztályaiban még erősebb a vágy és remény gyarmattartó helyzetük fenntartására és visszaállítására, mint a rettegés attól, hogy ők is a leigázottak sorsára kerülnek és kitaranak a hidegháborúban Amerika mellett. Kitaranak — de már az ő oldalukról is dereng az égbolt. Vagy nem a neutralizmus hangján beszélt-e az angol kormány, midőn kijelentette, a

¹⁸ United Press 1957. jan. 5.

kinai vizeken provokáló amerikai flotta akcióival kapcsolatosan, hogy semmi-némű kötelezettséget sem vállalt arra nézve, hogy az USA oldalán fegyvert fog, ha Tajvan kérdésében háború törne ki.

A neutralizmus nem jelent harcos kiállást a kolonializmus politikájával szemben, de — kiállást jelent. A neutralizmus kétségtelenül jelentékeny tényező a világhatalmi tervek meghusításában, a béke védelmében.

Др. Дюла Хайду
Профессор университета

КОЛОНИАЛИЗМ И НЕОУТРОЛИЗМ

(Резюме)

Статья после ознакомления с началом основания колоний излагает внешнюю политику монопольно-капиталистического строя, одним из самых существенных факторов которой стало приобретение господства над государствами, располагающими сырьем — колониализм. Средства этой внешней политики изменялись, но содержание осталось тем же — угнетением и эксплуатацией других народов. Соединенные Штаты вначале применяли традиционные средства на внеевропейских континентах, но на основании финансового преимущества, приобретенного в течение мировой войны, они стремятся к мировому господству и теперь уже хотят обращаться с европейскими государствами как «с отсталыми» странами. Для этого служат планы Маршала, приобретение господства над государствами с помощью долларовой дипломатии, с использованием условий, предписанных в счет американской «помощи». После экономического порабощения последовало обеспечение политического влияния, объединение капиталистических государств в Атлантический блок наступательного характера. Эта внешняя политика развязала холодную войну, благодаря которой американские монопольные капиталисты путем экономического давления, военных угроз, а затем развязкой войны хотят достигнуть покорения Советского Союза.

Долларовая дипломатия стремится принудить все народы, стоящие вне социалистического лагеря, к тому, чтобы они стали во фронт холодной войны, но страны Азии и Африки, большинство которых недавно освободилось от колониального гнета, оберегая свою независимость, сопротивляются и отвергает американские требования ставят ему в противоположность положительный нейтраллизм. Нейтраллизм выражает не правовое отношение как нейтральность, а ту внешнюю политику этих стран, которая имеет целью воздержания от войны и ото всех таких мероприятий, которые могут привести к столкновению между двумя лагерями.

Статья, затем излагает и оценивает американские позиции в отношении нейтраллизма и в заключение анализирует доктрину Эйзенхауэра, которая при серьезном нарушении устава Объединенных Наций является открытым выражением колониализма с США.

DR. JULES HAJDU
Professeur d'université

COLONIALISME ET NEUTRALISME

(Résumé)

Après avoir exposé les origines de la fondation des colonies, l'article esquisse la politique extérieure du système monopoleur dont un des facteurs les plus importants est l'établissement de la domination sur les pays ayant des matières premières à leur disposition, le colonialisme. Les moyens de cette politique ont changé, mais son contenu est resté le même: l'oppression et l'exploitation d'autres peuples. Les États Unis ont appliqué d'abord les moyens traditionnels sur les

continents d'en dehors de l'Europe, mais en conséquence de leur suprématie financière acquise pendant la guerre mondiale, ils aspirent à la domination du monde et d'ores et déjà ils veulent traiter les états d'Europe à la façon des pays »sous-développés«. C'est le but du plan Marshall, de l'établissement de la domination sur les pays à l'aide de la diplomatie des dollars, en tirant profit des conditions imposées comme la contrevaletur des »secours« américains. Après la subjugation économique suivit l'assurance de l'influence politique, le groupement des pays capitalistes dans l' O. T. A. N. d'une tendance agressive. C'est cette politique extérieure qui déclencha *la guerre froide*, au moyen de laquelle les monopoleurs américains veulent obtenir la soumission de l'Union Soviétique en exerçant une pression économique, menaçant avec la guerre et puis en la faisant éclater.

La diplomatie des dollars s'efforce à contraindre tous les peuples en dehors du camp socialiste à rentrer dans le rang de cette guerre froide, mais les pays d'Asie et d'Afrique, à peine libérés de l'oppression coloniale, redoutant la perte de leur indépendance, résistent et en refusant l'exigence américaine ils y opposent *le neutralisme positif*.

Le neutralisme n'exprime pas un rapport juridique, comme la neutralité, mais la politique extérieure des pays relatifs ayant pour objectif l'abstention de la guerre et de toute action pouvant amener à un choc entre les deux camps.

L'article expose et évalue ensuite la prise de position américaine, à l'encontre du neutralisme, puis il analyse *le principe Eisenhower*, qui ne se souciant pas de la violation de la charte fondamentale des Nations Unies, est l'incarnation consciente du colonialisme des États-Unis.